

Щодо виступу президентки Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн «Про стан Союзу» 16 вересня 2020 р.

М. О. Замікула, к. і. н.,
 старший науковий співробітник відділу зовнішньої політики
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

16 вересня 2020 р. президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн виступила в Європейському парламенті зі щорічним зверненням «Про стан [Європейського] Союзу». Програмний виступ під назвою «Будуючи світ, в якому ми хочемо жити: життєздатний Союз у крихкому світі» окреслив основні напрямки сучасної та майбутньої політики ЄС. Основні його тези:

Пандемія COVID-19

Пріоритетну увагу у своєму виступі президент приділила проблемам ЄС, що виникли внаслідок епідемії коронавірусу. Ця криза актуалізувала глобальні загрози, з якими стикається людство, та підтвердила крихкість системи цінностей, на яких побудоване цивілізоване життя. За цих умов *Європа має виступити орієнтиром «руху людства від неспокою та крихкості до відновлення стабільних умов життя»*. Цьому має сприяти консолідація ЄС, яка дозволить ініціювати реальні зміни – *не лише як реакцію на актуальну загрозу, а для забезпечення якісної трансформації світового порядку*.

У промові відзначається, що пандемія та реакція на неї певних держав (які вдаються до ізоляціоністської політики або намагаються використати кризу для дестабілізації глобального простору в своїх інтересах) загострюють ситуацію на міжнародній арені. За цих умов *ЄС розуміє необхідність колективного реагування на актуальні загрози, та готовий надавати допомогу партнерам*.

Зовнішня політика

Основними принципами зовнішньополітичного позиціонування ЄС залишаються:

- підтримка вільних торговельних зв'язків у світовому масштабі;
- використання дипломатичних зусиль та економічного впливу для укладання багатосторонніх угод;
- формування коаліцій із партнерами з метою протидії актуальним загрозам та вирішення ключових питань (на кшталт захисту інформації та навколишнього

середовища);

- підтримка глобалізації, яка пропонує справедливі умови всім акторам.

Для боротьби з загрозами глобального значення *ЄС продовжує підтримувати багатосторонній підхід до вирішення конкретних питань*, із залученням спеціалізованих інституцій (ООН, ВОЗ, СОТ тощо). Наголошено на необхідності реформування існуючої системи міжнародних інструментів, яка перебуває у стані паралічу через позицію окремих держав.

У цих умовах *ЄС має підвищити свій потенціал щодо швидкого вироблення спільної позиції та оперативного реагування* на актуальні питання міжнародного характеру. Задля цього *пропонується відмовитися від принципу консенсусу на користь підтримки більшістю голосів при вирішенні питань, які стосуються забезпечення прав людини та введення санкцій*.

Відзначається наявність незгоди Європи з певними недавніми політичними рішеннями влади **Сполучених Штатів Америки**. Втім, це не означає зниження пріоритетності трансатлантичної співпраці для європейської політики. Підкреслено необхідність посилення цієї співпраці, та готовність взаємодіяти з партнерами, які сповідують аналогічні європейським цінності та підходи.

Констатується відсутність необхідного прогресу у процесі укладення торгівельної угоди з **Великобританією**. Критикуються спроби британської сторони в односторонньому порядку змінити умови угоди про вихід країни з ЄС.

З приводу перспективного розширення ЄС наголошується на важливості регіону **Західних Балкан**, початку переговорів про вступ до ЄС **Албанії** та **Північної Македонії**. Найближчим часом регіону буде запропоновано пакет заходів з економічного відновлення, основою якого будуть регіональні інвестиційні ініціативи.

Іншими перспективними напрямками активізації економічної співпраці названі країни **Східного партнерства** та **африканські сусіди ЄС**. При цьому акцент робиться на розбудові відносин з державами Африканського Союзу; натомість **щодо Східної Європи** (в т.ч. – України) *відсутні конкретні пропозиції*.

КНР залишається важливим партнером ЄС – який водночас є економічним конкурентом та «системним суперником». Піддається критиці пасивність Китаю у боротьбі зі зміною клімату, порушення прав людини у Гонконгу та щодо уйгурської меншини.

Євросоюз акцентує увагу на продовженні деструктивної політики з боку **Російської Федерації** – як на міжнародній арені, так і всередині держави. Прикладом цього є отруєння О. Навального та родини Скрипалів, конфлікти в Грузії, Україні та Сирії, втручання у виборчий процес в інших державах. Ця ситуація вимагає адекватної відповіді, *якій не може запобігти жоден проект енергетичної співпраці з РФ*.

ЄС підтримує народ **Білорусі** в боротьбі за його права. Проведені в країні президентські вибори не розглядаються як чесне волевиявлення населення; названа «ганебною» жорстка реакція білоруської влади на протести.

Туреччина залишається важливим сусідом Європи. Наголошено на зростанні «відстані» між цією державою та ЄС у геополітичному сенсі через сучасну політику

Анкари, на стурбованості діями Туреччини в Східному Середземномор'ї, які загрожують інтересам двох країн-членів ЄС (Греції та Республіки Кіпр). Євросоюз підтримує їхні права та наполягає на необхідності деескалації ситуації.

Глобальні виклики

У рамках боротьби з глобальними викликами людству наголошується на важливості **боротьби з кліматичними загрозами, глобальним потеплінням та забрудненням навколишнього середовища**. Акцентується увага на реалізації ініціатив Європейської зеленої угоди.

Зберігається актуальності міграційної проблеми. Наголошується на необхідності укладення **нової Угоди щодо мігрантів** в межах ЄС, **яка передбачатиме гуманний підхід до них**.

Підтримуючи цінності, які визначають підвалини європейської інтеграції, ЄС **запроваджує практику щорічного звітування про стан справ із забезпеченням верховенства права у країнах-членах**. Це здійснюється задля недопущення зловживань, зокрема при розподілі на національному рівні коштів, які спрямовуються для реалізації спільних проектів Союзу. Паралельно наголошується на необхідності продовжувати **боротьбу проти будь-яких проявів дискримінації** (за расовою або етнічною приналежністю, сексуальною орієнтацією тощо).

Звернення закликає **Європу очолити процеси подальшої інноваційної модернізації людства у розвитку інформаційних технологій та процесів діджиталізації всіх сфер життя** – на основі принципів свободи слова та вільного розповсюдження інформації, забезпечивши власний інформаційний суверенітет.

Внутрішня політика ЄС

Основним завданням **внутрішньої політики** у межах ЄС вказано **продовження боротьби з пандемією та її негативними наслідками в соціально-економічній сфері**. Задля цього пропонується:

- **інтенсифікувати співпрацю країн-членів у сфері охорони здоров'я** за рахунок збільшення фінансової підтримки відповідних інтеграційних ініціатив (програма EU4health); створення Європейської агенції для інноваційних розробок в медичній галузі; підвищення ефективності реагування на транскордонні загрози медичного характеру;

- **забезпечити соціальний захист населення** за рахунок продовження реалізації ініціатив з підтримки зайнятості (програма SURE); запровадження фіксованої єдиної мінімальної заробітної плати для робітників в межах Союзу;

- **продовжувати боротьбу з економічними проблемами** через посилення інтеграції в межах ЄС; застосування наявного інструментарію для підтримки європейського бізнесу; забезпечення повернення до повноцінного функціонування внутрішнього ринку ЄС на основі «чотирьох свобод» (вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу).

У цілому, **промова пропонує перспективну програму розвитку ЄС** на найближчий час, **спрямовану на підвищення його потенціалу щодо реагування** на актуальні загрози, **забезпечення конкурентоспроможності** як глобального гравця

та центру вільного світу. Запропоновані ініціативи щодо реформування системи прийняття рішень з окремих політичних питань (відмова від консенсусу на користь прийняття точки зору більшості), осуд російських агресивних дій *є позитивним сигналом для України*. Втім, *занепокоєння викликає відсутність чітко задекларованої уваги до розвитку відносин ЄС з нашою державою* – що ілюструється увагою до інших регіонів (Західні Балкани), та акцентом на ситуації у Білорусі. Зосередження на подоланні наслідків пандемії в Євросоюзі демонструє пріоритетність для нього вирішення власних внутрішніх проблем та визначення напрямків перспективного розвитку, що може обмежити зовнішньополітичну активність Союзу.